

05.08.2022

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2021/1121
Toplantı Tarihi/Sayısı : 14.6.2022/177
Karar Numarası : 2022/384
Başvuran : H.Ö
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : Gençlik ve Spor Bakanlığı
Muhatap Adres : --

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvuranın doktora öğrenim kredisi talebinin 35 yaşını doldurmuş olması sebebi ile reddedilmesinin eğitim hakkı kapsamında yaş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, dilekçesinde özetle;

a) 2020 yılı doktora öğrenim kredisine başvurduğunu, kredi başvurusunun onaylandığını, e-Devlet portalından kendisinin kredi taahhüdünü onayladığını akabinde otomatik olarak banka hesabının açıldığını ve banka hesap kartlarının adresine gönderildiğini,

b) Öğrenim kredisinin yatacağını basından öğrendiği gün hesabına baktığında hesabında kredisinin yatırılmadığını gördüğünü, ilgili kurumu aradığını ve kurumun sayfasından bu konu hakkında talep açtığını,

c) Akabinde şahsına ait GSM hattından arandığını ve 35 yaş sınırı sebebi ile kredi almaya hakkının olmadığını, kurumun resmi web sitesinden kaynaklanan sistemsel hata nedeni ile başvurunun kabul edilmiş olduğunun beyan edildiğini,

d) Kurum tarafından gönderilen yazı ile yaş sınırına takılmış olduğunu belirten bir cevap verildiğini ve yaş sınırının başvuru kılavuzunda belirtildiğini, yönetmelik çalışmalarının devam ettiğinin tarafına bildirildiğini, bu çalışmaların ileriye dönük bir yasal düzenleme olacağını ve tarafını bağlayamayacağını, Kamu Denetçiliğine başvurmasına rağmen çözüm bulamadığını,

e) 2021 yılı için tekrar öğrenim kredisi başvurusunu yapabildiğini bu durumun sadece sistemsel/yazılımsal bir arıza olmadığını eğitim ve öğrenim hakkında fırsat ve imkan eşitliği yönünden haksızlığa uğradığını ifade etmektedir.

3. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ayrımcılık iddiasına muhatap Gençlik ve Spor Bakanlığı Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğünden başvuranın iddialarıyla ilgili olarak yazılı görüş talep edilmiştir. Alınan yazılı görüşte yer alan açıklamalar şu şekildedir:

a) Bakanlığın Anayasa'nın 42'nci maddesi gereğince *başarılı ve ihtiyaç sahibi* öğrencileri desteklediğini,

b) 10/07/2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 184. maddesinin (h) bendinde “*Öğrencilere verilecek öğrenim kredisi, burs ve diğer yardımlara ilişkin hizmetleri yürütmek ve bunlara dair usul ve esasları belirlemek Gençlik ve Spor Bakanlığına aittir.*” hükmünün bulunduğunu,

c) Söz konusu hüküm gereği burs/kredi başvurusunda bulunan öğrencilerin taleplerinin değerlendirilmesinin Yönetmelik hükümleri ile Bakanlığın belirlediği ve Yönetim Kurulu kararı olan burs/öğrenim kredisi başvurularının değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslara göre yapıldığını, ilk defa burs verilecek öğrenci sayısının Hazine ve Maliye Bakanlığı ödeneklerine göre belirlendiğini,

d) 2020/2021 öğretim yılı Burs/Öğrenim Kredisi Başvurularının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslara ilişkin Yönetim Kurulu Kararı’nda düzenlenen “Diğer hususlar” başlıklı (k) maddesine göre; başvuru yapıldığı yıl itibariyle 30 yaşını geçmiş olan lisans öğrencilerine ve 35 yaşını geçmiş olan yüksek lisans/doktora öğrencilerine öncelikli olsalar dahi kredi/burs tahsis işlemi yapılamayacağını ifade edildiğini, başvuranın Kamu Denetçiliği Kurumu ile yapmış olduğu yazışmaları da yazı ekinde sunduklarını ifade etmiştir.

4. 6701 sayılı Kanun’un 18’inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca muhataptan alınan yazılı görüş başvurularına iletilmiş ve yazılı görüş talep edilmiştir. Başvuran yazılı görüşünde; Gençlik ve Spor Bakanlığı Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü’nün görüş yazısının yaş temelinde ayrımcılığa yönelik bir çözüm cevabı olmadığını, mağduriyetinin giderilmesi gerektiğini, Yönetmelik yeniden düzenlense bile geçmişe yönelik uygulanamayacağını ve kendi mağduriyetinin giderilemeyeceğini ifade ederek başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

5. Muhatap Kurumdan ayrıca kredi/burs değerlendirmelerinde uygulanan kıstaslar ile yaş sınırını belirlemede esas alınan kriterlerin neler olduğu ve 2018-2019 yılı burs/öğrenim kredisi başvurularının değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslarda 40 yaş sınırı belirlenmişken, 2020-2021 yılı değerlendirmelerinde yaş sınırının 35 olarak belirlenmesinde etken olan hususlar hakkında bilgi talep edilmiştir. Muhatap Kurum tarafından her yıl Bakanlığa yapılacak olan burs/öğrenim kredisi başvurularına dair uygulanacak usul ve esaslar, Hazine ve Maliye Bakanlığı ödenekleri ile birlikte gelişen durum ve analizlere göre yenilediği, ayrıca uygulanan usul ve esaslar ile Anayasanın 42. maddesi gereği başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencilerin desteklenmesi amaçlandığı ve hayatın olağan akışında başarılı bir öğrencinin öğrenim hayatında 30 yaşına kadar lisans öğrenimini, 35 yaşına kadar da lisansüstü öğrenimini tamamlamış olması gerektiğinin beklendiği şeklinde cevap verilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Anayasa’nın “Kanun Önünde Eşitlik” başlıklı 10’uncu maddesi şöyledir: “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.*”

7. Anayasa’nın “Devletin temel amaç ve görevleri” başlıklı 5’inci maddesi şöyledir:

“*Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya,*

insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

8. Anayasa'nın “Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi” başlıklı 42'nci maddesinin ilgili hükümleri şöyledir:

“ (1) Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

(...)

(7) Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. ”

9. 6701 sayılı Kanun'un “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

“ (1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.(...)”

10. 6701 sayılı Kanun'un 2/1-d maddesi şöyledir:

“Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi” ifade etmektedir.

11. 6701 sayılı Kanun'un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

“(1)Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2)Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.”

12. 6701 sayılı Kanun'un “İspat yükü” başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

“Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un “Başvurular” başlıklı 17'inci maddesinin birinci fıkrasında “Ayrımcılık

yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” hükmü bulunmaktadır. Bu çerçevede yapılan başvuruya ilişkin ön inceleme neticesinde konunun, Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilebileceğı sonucuna varılmıştır.

14. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)’in 14’üncü maddesine göre; *“Bu Sözleşme ’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.”*

15 . Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık Davası, Başvuru No:36042/97, 11.09.2002, para.48 ve AİHM, Okpisz/Almanya Davası, Başvuru No:59140/00, 15.02.2006, para.33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurulurken söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme ’de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14’üncü madde gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (AİHM, Belçika ’da Eğitim Dili Davası, Başvuru No: 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, 23.07.1968. para.10).

16. Anayasa Mahkemesi de AİHM içtihatlarıyla uyumlu şekilde, *“Yasal düzenlemeler yapılırken, yasanın kapsamına girebilecek kişiler, varlıklar ve olgular yönünden bir takım sınıflandırmalar yapılması ve buna bağlı olarak sözü edilen kişi, varlık veya olgulardan hangilerinin bu düzenlemelerin kapsamına dâhil edileceğı noktasında karar verilmesi kaçınılmazdır. Sorun, sözü edilen bu sınıflandırmaların hangi durumlarda haklı görülebileceğidir. Kanunların, eşitlik ilkesine aykırı olmadığını söyleyebilmek için, sınıflandırmanın anlaşılabilir bir farklılığa dayanması, sınıflandırmanın kanunun amacıyla ilişkili, akla uygun ve adil olması, nedensiz, haksız, keyfi olmaması gerekir.”* diyerek makul ve nesnel gerekçelerin varlığı halinde farklı muamelenin ayrımcılık yasağının ihlali sayılmayacağını ifade etmiştir. (AYM, E. 2006/159, K. 2010/47, 24.03.2010)

17. Somut olayda başvuran, Kredi Yurtlar Genel Müdürlüğüne öğrenim kredisi için başvurduğunu, kredi başvurusunun onaylandığını, e-Devlet portalından kendisinin de kredi taahhüdünü onayladığını fakat sonrasında 35 yaş sınırını geçmiş olması sebebi ile tarafına burs ödemesinin yapılmadığını, bu durumun eşitlik ilkesine aykırı olduğunu iddia etmektedir.

18. Muhatap Kurum tarafından başvuranın burs/kredi başvurusunun değerlendirilmeye alındığını, Anayasanın 42’inci maddesi gereğı başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencileri Bakanlık olarak desteklediklerini, 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararname’sinin 184’üncü maddesinin (h) bendi gereğı burs/kredi başvurusunda bulunan öğrencilerin

değerlendirilmesinin Yönetmelik hükümleri ile Bakanlığın Burs/Öğrenim Kredisi Başvurularının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslara (Kıstasları) göre yapıldığını ve Hazine ve Maliye Bakanlığı ödeneklerine göre ilk defa burs verilecek öğrenci sayısının belirlendiğini, bu sebeple başvuru yapıldığı yıl itibariyle 30 yaşını geçmiş olan lisans öğrencilerine ve 35 yaşını geçmiş olan yüksek lisans/doktora öğrencilerine öncelikli olsalar dahi kredi/burs tahsis işlemi yapılamayacağından başvurana kredi verilmediği ifade edilmiştir.

19. Eğitim hakkı, uluslararası hukukta güvence altına alınmış bir haktır. Uluslararası hukuk çerçevesinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)'nin 26'ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS)'nin 13'üncü maddesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nin 28'inci maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'ne Ek 1 Nolu Protokol (P-1)'ün 2'nci maddesinde teminat altına almıştır. Bu kapsamda AİHS (P-1)'in “Eğitim Hakkı” başlıklı 2'nci maddesine göre “Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.” İHEB'in 26'ncı maddesine göre “*Herkes eğitim hakkına sahiptir.*” ve Beyannamenin 2'nci maddesi uyarınca “*Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir.*”

20. Eğitim hakkı, ulusal mevzuatımızda da teminat altına alınmış bir haktır. Nitekim “Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi” başlıklı 42'nci maddesi ile Anayasa'da doğrudan güvence altına alınmıştır. Buna göre “*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz(...) Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.*”

21. Somut olayda muhatap Kurum tarafından başvurana yaşı dolayısıyla farklı muamele edilmesinin objektif ve makul bir sebebe dayanıp dayanmadığı yönünden ele alınması gerekmektedir. Farklı muamelenin objektif ve makul bir amaca dayanması ancak; muamelenin meşru bir amaç ile yapılması ve hedeflene amaç ile seçilen araç arasında makul bir orantı ve ölçünün olmasına bağlıdır. Dolayısıyla başvuru konusu olayda ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirilirken ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen yaş sınırı uygulamasının öncelikle “meşru bir amaç” taşıyıp taşımadığı yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir.

22. Anayasasının 2'nci maddesi “demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti” ibaresine yer vermektedir. Anayasasının devletin temel amaç ve görevlerini belirleyen 5'inci maddesi ise; kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamayı, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlayan siyasi, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmayı, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel görevleri arasında saymıştır. Yine Anayasanın amir hükmü ile Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir. Bu bağlamda Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğün başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencileri desteklerken burs ve kredi ödemelerinin getirdiği mali yükü göz önünde bulundurduğu ve bu maliyet nazara alınarak burs ve kredi tahsisi işlemlerinde kendisine tanınan yetki çerçevesinde yaş sınırını getirdiği

anlaşılmaktadır. Bu sebeple getirilen yaş kısıtlaması uygulamasının meşru amaç taşıdığı değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü tarafından başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencilerin desteklenmesi hususunda burs ve kredi ödemelerinin getirdiği mali yükü göz önünde bulundurularak mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde kendisine tanınan yetki çerçevesinde yaş sınırının getirilmesi meşru bir amaç içermektedir. Sosyal devletin temel amacı, vatandaşlara insan onuruna yakışır şekilde asgari yaşam standartlarının sağlamaktır. Devletin bu yaşam standardını sağlarken mali kaynakları ölçüsünde hareket ederek muvazene kurması bir zorunluluktur. Bu çerçevede başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrenciler için burs ve kredi ödemelerinde yaş sınırının belirlenmesinin makul ve haklı bir gerekçeye dayandığı değerlendirilmektedir.

23. Bununla birlikte muhatap tarafından kısıtlama kararı verilirken yaş sınırını belirlemede esas alınan kriterlerin arzu edilen amaç kapsamında orantılı ve ölçülü olup olmadığını da değerlendirmek gerekmektedir.

24. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvuru sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. (AYM, Ferhat ÜSTÜNDAĞ, Başvuru No: 2014/15428, 17.07.2018, para.45-48)

25. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri de belirlilik ilkesidir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey; yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. (AYM, 26.12.2013 gün ve E.2013/67, K2013/164)

26. Başvuru konusunu oluşturan olayda Mülga Kredi Yurtlar Kurumu 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu gereğince öğrencilere burs ve krediyi sağlamakta iken sonrasında 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü adı altında Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlanmıştır. Mevcut düzenlemeler uyarınca öğrencilere verilecek öğrenim kredisi, burs ve diğer yardımlara ilişkin hizmetleri yürütmek ve bunlara dair usul ve esasları belirlemek yetkisinin Gençlik ve Spor Bakanlığının nezdinde hizmet birimi olan Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğünün görev ve yetkisinde olduğu ve bu yetki çerçevesinde Yönetim Kurulu tarafından burs/öğrenim kredisi başvurularında yaş kısıtlaması işleminin yapıldığı anlaşılmaktadır.

27. Bu kapsamda öğrenim kredisine başvurmada yaş sınırı uygulamasının dayanağını Yönetim Kurulu'nun Burs/Öğrenim Kredisi Başvurularının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar (Kıstaslar)

oluşturmaktadır. 2019-2020 öğretim yılına ait usul ve esasların ilgili hükmü, “...*(k) 'Başvuru yapıldığı yıl itibariyle 35 yaşını geçmiş olan lisans öğrencilerine ve 40 yaşını geçmiş olan yüksek lisans (Master ve doktora) öğrencilerine öncelikli olsalar dahi kredi/ burs tahsis işlemi yapılmaz'*” şeklindedir. 2020/2021 öğretim yılı Burs/Öğrenim Kredisi Başvurularının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esasların (Kıstaslar) Diğer Hususlar başlıklı (k) maddesinde ise; “*başvuru yapıldığı yıl itibariyle 30 yaşını geçmiş olan lisans öğrencilerine ve 35 yaşını geçmiş olan yüksek lisans/doktora öğrencilerine öncelikli olsalar dahi kredi/burs tahsis işlemi yapılamaz*” şeklindedir. Görüleceği üzere 2020/2021 öğretim yılında 2019-2020 öğretim yılına göre burs ve kredi tahsis işleminde yaş aralığının daraltıldığı görülmektedir. Söz konusu değişikliğin sebebi muhatap Kurum tarafından hayatın olağan akışında başarılı bir öğrencinin öğrenim hayatında 30 yaşına kadar lisans öğrenimini, 35 yaşına kadar da lisansüstü öğrenimini tamamlamış olması gerektiği şeklinde belirtilmiştir.

28. Eğitim hakkı, Anayasa tarafından doğrudan güvence altına alınmış bir haktır. Ayrıca eğitim, çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlanması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşikârdır (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, B. No: 2013/583, 10/12/2014, para 66). Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından öne sürülen düşünce eğitim yaşının tüm dünyada artmaya başlaması, özellikle farklı ülkelerde farklı içeriklerle uygulanmaya başlanan çok daha yüksek yaşlarda kişilerin topluma katılım, onur ve saygınlığının korunması ile kişisel gelişimin desteklenmesi amacıyla kurulan üçüncü yaş üniversitelerinin artmaya başlaması göz önüne alındığında eğitim hakkının kısıtlayan bir bakış açısı sunması nedeniyle doğru değildir. Bu bakış açısını ölçülülük ve orantılık açısından değerlendirirken ayrıca yukarıda da ifade edildiği üzere idarenin eylem ve işlemlerinde hukuki öngörülebilirlik ve belirlilik ilkeleri çerçevesinde hareket etmesi gerektiğini nazara alarak değerlendirmek gerekmektedir. Söz konusu yaş sınırlaması kriterinin her yıl değişkenlik göstermesi, 2019-2020 öğretim yılında yaş sınırı 40 yaş iken 2019-2020 öğretim yılında yaş sınırının 35 yaşına indirilmesi ve her yıl farklılık arz eden bu uygulamanın hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olan “belirlilik ve öngörülebilirlik” ilkesine aykırı olması sebebiyle ölçülü ve orantılı olduğu söylenemeyecektir.

29. Bütün bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde; muhatap Kurum'un yaş kısıtlaması uygulamasının meşru amaç taşıdığı anlaşılmakta ise de; söz konusu yaş kısıtlamasının yıllar arasında değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Başka bir anlatımla birey 2020 yılında kredi almak istediğinde 40 yaşında eğitiminin tamamlanacağı düşüncesiyle hakkında idare işlem tahsis edilecek iken, aynı birey 2021 yılı için kredi başvurusunda bulunduğu anda bu kez 35 yaşında eğitim hayatını tamamlaması gerekir düşüncesiyle kredi başvurusu kabul edilmeyecektir. Bu çerçevede eğitim hakkına yönelik getirilen söz konusu düzenleme meşru bir amaca yönelik olsa da başvuranın Anayasal haklarından birini oluşturan eğitim hakkının yıllara göre değişen yaş sınırı ile kısıtlanmasının belirlilik ve hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturduğu, getirilen 35 yaş kriterinde makul bir dengenin gözetilmediği, tesis edilen işlemin orantılı ve ölçülü olmadığı, sebepleri ile yaş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine kanaat getirilmiştir.

V. KARAR

1. Başvuruda yaş temelinde AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,

2. Muhatap hakkında 10.000 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,
3. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
4. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14.06.2022 tarihinde, Muhammet Ecevit CARTİ'nin karşı oyuyla, OY ÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi
(İzinli)

Ek: Muhammet Ecevit CARTİ Karşı Oy

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

28.06.2022

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : H.Ö
Karar Numarası : 2022/384

Başvuru sahibi H.Ö, Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğüne öğrenim kredisi / bursu için yaptığı başvurunun 35 yaş sınırı geçmiş olması nedeniyle olumlu sonuçlanmadığından bahisle ayrımcılığa tabi tutulduğunu iddia etmektedir.

10/07/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan I Nolu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 184’üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendi ile “Öğrencilere verilecek öğrenim kredisi, burs ve diğer yardımlara ilişkin hizmetleri yürütmek ve bunlara dair usul ve esasları belirlemek” Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın görevleri arasında sayılmakta olup bu görev anılan Kararname’nin 188’inci maddesi çerçevesinde Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir.

Anayasa’nın 42’nci maddesinde Devletin maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapacağı hüküm altına alınmıştır.

Anayasa’nın 65’inci maddesinde de Devletin sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda devlet maddî olanaklardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla burslar ve başka gerekli yardımları mali imkânları ölçüsünde sağlayabilecektir.

Muhatap Gençlik ve Spor Bakanlığı Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü bu kapsamda lisans / yüksek lisans ve doktora öğrencilerine diğer hizmetlerinin yanı sıra burs ve kredi imkânı sağlamaktadır.

Başvuruya ilişkin olarak sunduğu cevabi yazılar ile bilgi ve belgelerin incelenmesinden anılan Genel Müdürlük tarafından;

- Mevcut mevzuat kapsamında öğrencilere verilecek öğrenim kredisi, burs ve diğer yardımlara ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisinin uhdelerinde olduğu ve bu kapsamdaki işlemlerin “Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Öğrenim Kredisi Yönetmeliği” ile “Burs / Öğrenim Kredisi Başvurularının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar”a göre yürütüldüğü,
- Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Öğrenim Kredisi Yönetmeliğinin "Değerlendirme" başlıklı 6’ncı maddesinde, müracaat eden öğrencilere verilecek kredinin toplamının ayrılan fondan fazla olması halinde ihtiyaç ve yeterliliğin tespiti hakkında Yönetim Kurulunca belirlenen esaslara göre değerlendirme yapılacağı hususunun yer aldığı,
- İlk defa burs verilecek öğrenci sayısının Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Bakanlık için ayrılan ödeneklere göre belirlendiği,
- Her yıl Bakanlığa yapılacak olan kredi / burs başvurularına ilişkin işlemlerin yürütülmesinde uygulanacak usul ve esasların oluşturulmasında Hazine ve Maliye Bakanlığı’nca verilecek ödeneklerin belirlenmesi ile birlikte gelişen durum ve analizlerin dikkate alındığı,

- Başarılı bir öğrencinin öğrenim hayatında 30 yaşına kadar lisans öğrenimini, 35 yaşına kadar da lisansüstü öğrenimini tamamlamış olması gerektiği varsayımıyla, Yönetmelikle verilen yetki çerçevesinde belirlenen mezkur Usul ve Esasların, şikayet konusu başvurunun yapıldığı yıl itibariyle 30 yaşını geçmiş lisans öğrencileri ile 35 yaşını geçmiş yüksek lisans / doktora öğrencilerine öncelikli olsalar dahi kredi / burs tahsis işlemi yapılamayacağı şeklinde düzenlendiği ve bu suretle yaş kısıtlaması getirildiği

hususları ifade edilmiştir.

Ayrımcılık AİHM kararlarında, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B.No:36042/97, 11/09/2002, para.48 ve AİHM, Okpiz/Almanya, B.No:59140/00, 15/02/2006, para.33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme’de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14’üncü madde gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir. (AİHM, Belçika’da Eğitim Dili Davası, B.No: 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, 23/07/1968. para.10).

Anayasa Mahkemesi de AİHM içtihatlarıyla uyumlu şekilde, “Yasal düzenlemeler yapılırken, yasanın kapsamına girebilecek kişiler, varlıklar ve olgular yönünden bir takım sınıflandırmalar yapılması ve buna bağlı olarak sözü edilen kişi, varlık veya olgulardan hangilerinin bu düzenlemelerin kapsamına dâhil edileceği noktasında karar verilmesi kaçınılmazdır. Sorun, sözü edilen bu sınıflandırmaların hangi durumlarda haklı görülebileceğidir. Kanunların, eşitlik ilkesine aykırı olmadığını söyleyebilmek için, sınıflandırmanın anlaşılabilir bir farklılığa dayanması, sınıflandırmanın kanunun amacı ile ilişkili, akla uygun ve adil olması, nedensiz, haksız, keyfi olmaması gerekir.” ifadeleri ile makul ve nesnel gerekçelerin varlığı halinde farklı muamelenin ayrımcılık yasağının ihlali sayılmayacağını ifade etmiştir (AYM, E.2006/159, K.2010/47, 24/03/2010)

Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin konularda temel esaslar, ilkeler ve genel çerçeve kanunla belirlendikten sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususların yürütme organınca değinilen adlar altında çıkarılacak düzenleyici işlemlerle tanzim edilmesi mümkündür (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

Anayasa’nın amir hükümleri çerçevesinde Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.

Anayasa’nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması” başlıklı 13’üncü maddesinde yer verilen “demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama” ve “ölçülülük ilkesine aykırı olmama” kriterleri bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır.

Aralarında sıkı bir ilişki bulunan “temel hak ve hürriyetlerin özü”, “demokratik toplum düzeninin gerekleri” ve “ölçülülük ilkesi” bir bütünün parçaları olup “demokratik bir hukuk devleti”nin özgürlükler rejiminde gözetilmesi gereken temel ölçütleri oluşturmaktadır. (AYM, E.2018/69, K.2018/47, 3/5/2018, para. 15; AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, para. 18).

Ölçülülük ilkesi, elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir

müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B.No: 2013/817, 19/12/2013, para.38; AYM, Ömer KILINÇ, B.No: 2018/30695, 29/9/2021,para.86.)

Başvuru dosyasının incelenmesinden Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğün başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencileri desteklerken burs ve kredi ödemelerinin getireceği mali yükü göz önünde bulundurmak ve bu maliyet dikkate alınmak suretiyle tahsis işlemlerinde kendisine tanınan yetki çerçevesinde yaş sınırını getirdiği anlaşılmaktadır. Bu aşamada kredi/burs tahsis işleminin yaş kriteri ile sınırlandırılmasının, ayrımcılık yasağı bağlamında farklı muamelenin meşru amaç, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ayrımcılığın ortaya çıkabilmesi için benzer durumda olan kişilere makul bir gerekçe olmadan farklı muamele edilmesi gerekmektedir. Somut olayda Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü cevabi yazıları ile 35 yaş üstü öğrencilere burs verilmeme gerekçesini, başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrencilerin mali kaynaklar çerçevesinde desteklendiği, başarılı öğrencilerin 35 yaşına kadar lisansüstü öğrenimini tamamlayabilecekleri varsayımıyla bu sınırın konulduğunu ifade etmiştir.

Anılan Bakanlığın bu görev için kendisine ayrılan bütçeyi, hayatın olağan akışı içinde 35 yaşına gelmiş bireylerin ekonomik özgürlüğüne kavuşmuş olabileceği varsayımı ile daha fazla ihtiyaç sahibi olabileceği düşünölen yaş grubuna öncelik tanımak suretiyle kullanmayı amaçlayan bir düzenleme ve uygulama yapmasının objektif ve makul bir gerekçeleri olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak; her yıl Bakanlıkça gerçekleştirilecek kredi ve burs tahsislerine ilişkin usul ve esasların, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından o yıla ait olarak ödeneklerin belirlenmesi ile birlikte gelişen durum ve analizler dikkate alınarak belirlenmesi, bir başka deyişle devletin mali imkânlarına göre belirlenmesi ve uygulamanın da buna göre yapılması şeklinde özetlenebilecek farklı muamelenin meşru bir amaç taşıdığı, uygulamaya esas kriterlerin hedeflenen amaca ulaşmada elverişli olması ve demokratik toplum düzeninin gerekleriyle çelişen yönlerinin bulunmaması ve somut olayda makul bir gerekçeye uygun olarak kullanılması nedeniyle 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi ile güvence altına alınan "Ayrımcılık Yasağı"nın ihlal edilmediği kanaatimle çoğunluk kararına katılmıyorum.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi